

Susan Mathai: Een meisje? Waardeloos (1989)

Sieth Delhaas

Hervormd Nederland, 4 november 1989

Inleiding

Susan Mathai is al twintig jaar lid van de Indiase tak van de Young Women Christian Association (YWCA). De YWCA organiseert verscheidene cursussen. Daarnaast is Mathai actief in het feministische vrouwen centrum van Bombay. Dit centrum is vooral betrokken bij de strijd tegen geweld tegen vrouwen. Vanuit dit centrum worden ook YWCA-meisjes opgeleid in niet-traditionele vrouwenberoepen. Verder wordt hen de ogen geopend voor de positie van de vrouw in de Indiase samenleving.

In India krijgen commercieel opgezette zwangerschapstests een schrijnend bijeffect: tienduizenden aanstaande moeders laten hun ongeboren dochtertjes aborteren. In India vecht de vrouwenbeweging tegen de toenemende gewoonte, aanstaande moeders aan te zetten tot abortus van hun ongeboren dochtertjes.

Susan Mathai uit Bombay weet er alles van. Onlangs was ze in ons land voor een conferentie van de YWCA, die gewijd was aan vrouwen en nieuwe technologieën.

Abortusproblematiek

'Sinds 1982 verschijnen er in India steeds vaker advertenties voor zogeheten SD-tests waarmee het geslacht van een ongeboren kind kan worden vastgesteld. De tekst luidt: 'Het is beter nu 500 roepia's uit te geven dan later 50.000 roepia's kwijt te zijn.' Dat betekent dat je beter een betrekkelijk klein bedrag kunt uitgeven om een vrouwelijke foetus te laten aborteren dan later een groot bedrag te moeten uitgeven aan de bruidsschat voor een dochter. Dat laatste betekent, dat de abortusproblematiek niet kan worden losgezien van de totale maatschappelijke positie van vrouwen in India.

Vrouwelijke leden van een gezin worden meestal ver achtergesteld bij de mannelijke, als het gaat om voedsel, gezondheidszorg en scholing. Later komt daar dan nog de ellende van de bruidsschat bij. Daarom stellen veel ouders zich de vraag of het dan niet beter is dat een meisje sterft voordat ze geboren wordt, dan dat ze later slecht behandeld wordt.

Een vrouw is in de derde wereld altijd slachtoffer. Als je baby's baart, baar je altijd te veel baby's. En als je geen baby's baart, dan is er met jou iets mis. Je bent niet in orde, je bent geen echte vrouw. In welke situatie je ook zit: vrouwen voelen zich altijd minder dan mannen. Dat gevoel van 'minder zijn' hebben de feministen publiekelijk aan de orde gesteld.

Waarom moet ik me altijd opstellen als iemand die achterop loopt? Als ik een politieke discussie wil aangaan, word ik op mijn vingers getikt. Als ik in de kerk opsta – en vaak ben ik boos – en ik vraag waarom de dingen zo zijn, dan beginnen ze me kalmerend toe te spreken: ga toch zitten, wees kalm, je moet je boosheid niet in het openbaar uiten.

Wat is het effect van de technische vooruitgang in ons land en in onze huizen, wat is het effect van de SD-testen? Ik ervaar deze techniek als een nieuwe barbaarse praktijk die wordt toegevoegd aan de lange geschiedenis van discriminatie en onderdrukking van de vrouw. Het gaat om een test die in 1975 in ons land is geïntroduceerd en die eigenlijk dient om geboorteafwijkingen bij de foetus door middel van vruchtwaterpuncties op te sporen. Maar met diezelfde test kan ook snel de sekse van de foetus worden vastgesteld. Onlangs is uit onderzoek gebleken dat van de 8000 abortussen die in de stedelijke ziekenhuizen waren gedaan het 7999 vrouwelijke foetussen betrof. U begrijpt wel dat dit geen toeval is. Deze cijfers wijzen op een bewuste beslissing van een groot aantal mannen en vrouwen. Er is een uitgesproken voorkeur voor een mannelijk kind en een schrikbarende vooringenomenheid tegen het vrouwelijk geslacht. Die was er altijd al, maar in onze tijd begint de vooringenomenheid in de baarmoeder zelf.'

Incompleet gezin

Mathai vervolgt: 'O, in India is geen gezin compleet zonder zoon. Een zoon is zo in trek! Ik las laatst in de krant over een vrouw die zeven jaar in de gevangenis had gezeten. Ze vertelde tegen de journalist dat ze haar baby had gedood en ze hilde wanhopig. Ze zei: "Toen mijn dochter werd geboren keek mijn man me aan en zei: je hebt een meisje gebaard? Waardeloze vrouw! Hij praatte niet meer tegen me, ranselde me af en ik voelde me verschrikkelijk. In mijn angst heb ik mijn kind gedood. Je gaat je eigen kind haten door de houding van de vader."

Deze vrouw voelde zich zo nutteloos en hopeloos, dat ze zich afvroeg: wat is de toekomst van dit meisje als ze moet opgroeien en zelfs niet gewenst is door mijn man, haar eigen vader? Zo kwam deze vrouw in de gevangenis terecht en zo is onze cultuur.

In deze cultuur gebruiken artsen, technici en wetenschappers nieuwe technieken voor hun eigen voordeel. In plaats van voor sociale verbeteringen in ons land of om de positie van vrouwen te verbeteren, gebruiken ze de technieken om geld te verdienen. Tegelijk worden de SD-testen aangeprezen met dezelfde leuzen die de feministen gebruiken als ze pleiten voor vrouwenrechten.

De mannen verdedigen zich tegen onze verwijten door te zeggen: jullie vinden toch dat de vrouwen het recht moeten hebben zelf te kiezen of ze wel of niet geaborteerd willen worden? Maar vrouwen kiezen alleen om geaborteerd te worden van een meisje. Zo gebruiken onze tegenstanders onze eigen argumenten tegen ons. Dat is ons sociale systeem. Een vrouw is in onze samenleving geen persoon die haar mening vrij heeft kunnen vormen. Vrouwen denken dat ze getrouwd moeten zijn en dat ze tenminste één mannelijk kind ter wereld moeten brengen om iemand te zijn.

De SD-test is in ons land, zelfs vergeleken met andere landen, goedkoop: de prijs ligt tussen de vijftig en vijftig dollar. Dus ook de arbeidende klasse kan er gemakkelijk gebruik van maken.

Een onderzoek in de krottenwijken van Bombay heeft uitgewezen dat veel vrouwen zich hebben laten testen. En toen ze wisten dat de foetus een meisje was, hebben ze zich in de achttiende of negentiende week van de zwangerschap laten aborteren. Men redeneert als volgt: waarom zouden we negen maanden in onzekerheid zitten over het geslacht van het kind? De familie oefent druk uit. En de vrouw heeft natuurlijk ook voorkeur voor een jongen, want die verhoogt haar status. Al die invloeden drijven een vrouw tot abortus.

SD-klinieken zijn de laatste jaren als paddenstoelen uit de grond gerezen. Een groep artsen heeft geschat dat jaarlijks tussen de 30.000 en 50.000 vrouwelijke foetussen worden geaborteerd. Dit is voor de artsen een winstgevende onderneming, die zich steeds verder uitstrekt tot in de meest afgelegen plattelandsgebieden. Vruchtwaterpunctieklinieken worden neergezet in gebieden waar zelfs de eerste levensbehoeften als drinkwater en elektriciteit niet voorhanden zijn. Terwijl de gezondheidscentra er niet eens beschikken over koelkasten voor de polio-injecties, worden de vruchtwatermonsters in ijs verpakt per speciale koerier naar Bombay gebracht om daar te worden onderzocht. Deze vruchtwaterpunctietests zijn uiterst commercieel opgezet. Overal kom je advertenties en aanplakbiljetten tegen, tot in treinen en bussen toe.'

Hoe wilt u in uw cultuur iets veranderen aan de opvattingen over vrouwen?

'Het is een lange weg. De campagne tegen de SD-testen is nu driejaar aan de gang. Er zijn debatten gaande in de pers, de feministen schrijven erover en krijgen bijval, en er zijn films over gemaakt voor scholen en organisaties zoals de YWCA. Nu komen er langzamerhand vragen uit de bevolking los. Mensen roepen de regering ter verantwoording en vragen zich af waarom de geboortebepankingcommissie zich stil houdt. Vindt zij deze testen een goed instrument voor geboortebepanking? Het probleem waar wij elke keer op stuiten is dat we over onvoldoende informatie beschikken. Waar is de wetenschappelijke research mee bezig? Hoever mogen ze gaan om dit soort technieken die tegen mensen worden gebruikt, te ontwikkelen?

We voeren dus ook een gevecht voor meer informatie. Die moeten wij hebben. We moeten alert blijven en we hebben elkaar nodig om over de hele wereld netwerken op te zetten. Vrouwen over de hele wereld zitten immers met hetzelfde probleem dat zij ver verwijderd zijn van de plekken waar het onderzoek wordt verricht, terwijl het om vrouwenlichamen gaat.

India is een groot land, we zijn maar met weinig vrouwen maar we maken een heleboel kabaal. We zorgen dat we op de televisie komen, dat we geïnterviewd worden en we hebben een uitstekende ondersteuning van de Vrouwenuniversiteit SNTD. Een van de laatste onderzoeken die daar zijn gedaan ging over moederschap en werk.'

Vindt u het belangrijk dat er over moederschap wordt gediscussieerd?

'Ja, we hebben dit jaar een cursus gestart over moederschap. Moeten vrouwen alleen maar moeder kunnen worden? Is dat de enige rol in dit leven? Waarmee ik niet wil zeggen dat dat een negatieve rol is, maar moet elke vrouw nu per se moeder zijn? Mag een vrouw er misschien voor kiezen geen moeder te willen worden? Maar binnen het christendom en ook

binnen andere religies wordt het moederschap als een bijna heilige staat gepropageerd. Als de kerk bij een huwelijk een paar zegent, dan zegent zij het tot het krijgen van kinderen. Elke religie vindt mannen belangrijk, vindt het belangrijk om kinderen voort te brengen. Dus het is de godsdienst die ons socialiseert.’

Hoe kun je de godsdienst op dit punt veranderen?

‘Godsdiensten kunnen niet worden veranderd. Maar ik geloof dat elke godsdienst – en ik beperk me nu tot het christendom – positieve bevrijdende elementen heeft. Het gaat erom deze bevrijdende elementen te voeden, betekenis te geven en in hun context te plaatsen. Voor uitspraken in de bijbel waar vrouwen wordt voorgehouden hun hoofd te bedekken zijn er wel tien andere waar vrouwen beeld van God worden genoemd en waar vrouwen worden aangespoord hun plaats in de samenleving in te nemen. Dus het is aan ons vrouwen wat wij willen accepteren. We moeten beginnen de bijbel op een nieuwe manier te lezen. De kerk in India zwijgt echter. De kerk zwijgt over elk probleem in de samenleving die zij zelf mee tot stand heeft gebracht, vooral de anglicaanse en protestantse kerken. In de katholieke kerk komen echter langzamerhand groepen naar voren die zich uitspreken over sociale gerechtigheid en die zich daarvoor inzetten. Ze dringen erop aan dat ze informatie krijgen over de SD-testen, dat de kerk een standpunt inneemt. Zij vinden dat christenen zich een mening moeten vormen over deze problemen.’

Bestaat het gevaar dan niet dat de kerken kiezen tegen abortus en dat vrouwen de kans ontnomen wordt in vrijheid te leren kiezen?

‘In India is abortus gelegaliseerd. Veel katholieke vrouwen doen mee aan gezinsplanning. Er is maar een kleine pro-life groep. Wij pleiten ervoor dat abortus gelegaliseerd blijft, maar onze vraag is: waarom aborteren jullie op basis van geslacht? We stellen de technieken en de manier waarop ze gebruikt worden ter discussie. Technologie moet op een goede manier gebruikt worden. Maar nu zit de technologie in een systeem dat er wereldwijd op gericht is geld te verdienen. In elk land beslissen een paar mensen aan de top welke technieken gepropageerd moeten worden, welke onderzoeken gedaan en welke technieken op de markt moeten worden gebracht.’

Hoe kunt u hier macht tegenover zetten als je noch over informatie, noch over geld beschikt?

‘Als vrouwen moeten we onze eigen mogelijkheden leren kennen door te lobbyen, informatie uit te wisselen en met elkaar te praten. Dat was ook de bedoeling van de laatste YWCA-conferentie, waar vrouwen uit de hele wereld bij elkaar zijn geweest. Het antwoord op deze ontwikkeling moet zijn een verbintenis voor het leven. We mogen niet verwachten dat over enkele jaren de zaken verbeterd zullen zijn. De technologieën zijn er en men zal voortgaan ze tegen vrouwen te gebruiken. Maar wij moeten ertegen vechten.’

Het wordt een lange, lange reis, net als de lange strijd die de vrouwenbeweging al jaren voert voor betere wetten, tegen incest, en voor een betere plaats in de kerk.’

Hoe bent u geworden zoals u bent?

‘Ik heb het aan mijn feministische vriendinnen te danken dat ik denk zoals ik nu doe. Natuurlijk heb ik me al veel eerder afgevraagd waarom de zaken binnen onze samenleving zijn zoals ze zijn. Als lid van een christelijke kerk heb ik me altijd afgevraagd waarom het christendom spreekt van gerechtigheid terwijl we geen gerechtigheid doen. Er wordt geen enkele fundamentele vraag gesteld over de ongerechtigheid die overal aanwezig is. Er is ons altijd geleerd goed te zijn, maar ons is niet geleerd de zaken te analyseren. Daarom ben ik sinds enkele jaren een echte feministe geworden. Dat heeft een extra dimensie aan mijn denken toegevoegd. Het beïnvloedt mijn hele leven, de manier waarop ik lees, wat ik lees, hoe ik naar het leven kijk, hoe ik naar de wereld en mezelf kijk.

Ik ben getrouwd en heb twee zonen. Dus als ik over vrouwenrechten en de belangen van vrouwen praat, en uitleg hoe nieuwe technologieën worden misbruikt om vrouwen uit te roeien, hoe ze gebruikt worden voor femicide, dan zeggen de mensen: waar praatje over, jij hebt toch twee zoons! Dat is de kern waar alles om draait in India; ik heb immers alles wat een vrouw kan wensen: twee zonen.’

Susan Mathai: ‘We vinden dat meisjes, behalve een vakopleiding, nog andere bagage nodig hebben. Ben je alleen maar een last als echtgenote, als zuster, als moeder of als dochter? Of ben je een persoon met eigen rechten? Daarover praten we met hen.’